

встановлення енергообладнання, зокрема для генераторів та СЕС, для ОСББ та ЖБК [8]. З іншого боку, розвиток кібербезпеки необхідний для захисту від російських кібератак, а помірна електрифікація транспорту і декарбонізація у вигляді розвитку ВДЕ в західній частині України допомагають нам пробити свій шлях до ЄС.

Як бачимо, кожна з проаналізованих галузей має власну стратегію цифровізації і свою специфіку використання цифрових технологій. В агропромисловому комплексі основний акцент стоїть на моделюванні кризових ситуацій та автоматизації виробничих циклів через використання дронів. В оборонній сфері пріоритетом залишається розвиток зброї, логістики та цифрових комунікацій. Машинобудування продовжує розвиватись у напрямку заміни людського ресурсу технологіями та розширює використання цифрових двійників для планування. В енергетиці ключовими напрямками є інтеграція ВДЕ та автоматизація розподілу електроенергії.

Та незважаючи на відмінності, ключові галузі української економіки не лише мають власну специфіку, а і спільно впливають на технологічний розвиток економіки. Спільними рисами цифровізації для всіх розглянутих галузей є орієнтація на автоматизацію процесів, зменшення впливу людського фактору, активне використання даних для прийняття рішень, а також інтеграція цифрових платформ у виробничі та управлінські системи. При цьому цифровізація в одній галузі стимулює цифровізацію в інших, що є важливим елементом розвитку в умовах війни та необхідності швидкого відновлення економіки. Узгоджений розвиток блокчейну, штучного інтелекту, кібербезпеки, цифрових систем для моделювання та обліку, елементів інтернету речей, роботів та дронів забезпечує підвищення продуктивності в національній економіці.

Список використаних джерел:

1. Про Україну. Дія Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/exporters-handbook/countries/single-countries/ua/general-information>.
2. Самойленко Д. Особливості застосування цифрових технологій в агробізнесі. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-148>.
3. Денис Шмигаль представив пріоритети цифровізації у сфері оборони на Digital Defence Forum. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-shmyhal-predstavyyv-priorytety-tsyfrovizatsii-u-sferi-oborony-na-digital-defence-forum>.
4. Котвицька Н. М., Майстат Ю. В., Шулик П. О. Цифрова трансформація інвестиційних механізмів у забезпеченні інноваційного розвитку оборонної промисловості України. *Академічні візії*. 2025. № 48. С. 1-10.
5. Спіфанова І. Вплив використання сучасних технологій на ефективність діяльності машинобудівних підприємств країни. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-7>.
6. Smart Grid: Україна на шляху до енергетичної революції. *Українська Енергетика*. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/smart-grid-ukraina-na-shliakhu-do-enerhetychnoi-revoliutsii>.
7. Кліменко О. Цифрові технології у відновлюваній енергетиці: економічні виклики та можливості. Харків : ХНЕУ, 2025.
8. Уряд розширив програми підтримки енергетичної стійкості житлового сектору. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-rozshyryv-prohramy-pidtrymky-enerhetychnoi-stiikosti-zhytlovoho-sektoru>.

Кравченко О.М.

здобувачка освіти, ОПП «Економіка», 4 курс,

Науковий керівник: Седляр Д.О.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА ЯК МОДЕЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: СУТНІСТЬ ТА КЛЮЧОВІ КОМПОНЕНТИ

У сучасних умовах глобальної нестабільності, поглиблення соціальної нерівності та екологічних криз традиційні моделі економічного зростання показують свою неефективність. Незважаючи на впровадження «Адженди- 2030», аналіз стану досягнення цілей сталого розвитку демонструє нерівномірний прогрес, особливо у сферах подолання голоду та забезпечення гідної праці. Це зумовлює необхідність пошуку нових парадигм, серед яких інклюзивна економіка постає не просто інструментом сталого розвитку, а фундаментальним механізмом трансформації інституцій та сталих рішень.

Існуючі моделі сталого розвитку демонструють обмежену ефективність у вирішенні ключових соціально-економічних та екологічних проблем, що проявляється у нерівномірному прогресі досягнення цілей сталого розвитку. Відтак, виникає гостра потреба у переході від моделей «наздоганяючого розвитку» до створення інклюзивної екосистеми, яка б інтегрувала принципи стійкості безпосередньо в структуру ринкових відносин, забезпечуючи адаптивність через розширення економічних свобод та прав доступу для всіх учасників суспільства.

Завданням цього дослідження є визначення сутності та ключових компонентів інклюзивної економіки як моделі сталого розвитку.

Орієнтація на реалізацію плану сталого розвитку є нагальним інституційним питанням державних політик за останнє десятиліття. Політична нестабільність, екологічні виклики та соціально-економічні перепони створюють нову потребу в довгострокових рішеннях, що включатимуть не лише економічні та фінансові важелі управління, а й пошук нових парадигм кон'юнктури ринку, що мінімізовували б наявні ризики. Прикладом реалізації моделі сталого розвитку є план-розробка «Адженда-2030», запропонована ООН у вересні 2015 року [2]. В основу лягли 17 цілей сталого розвитку, що кумулятивно покликані вирішувати різноманітні проблеми людства. Серед лідерів (рівнем досягнення цілі становить 40%) є доступна та чиста енергія, сталий розвиток міст та громад, відповідальне споживання та виробництво; ціль «Подолання голоду, гідна праця та економічне зростання, а також збереження морських ресурсів» вдалося реалізувати менше, ніж на 20 % [5, с. 6]. На рис. 1 проілюстровано прогрес щодо досягнення цілей сталого розвитку станом на 2025 рік, що в загальному показує успішне виконання плану лише в 18% [5, с. 6].

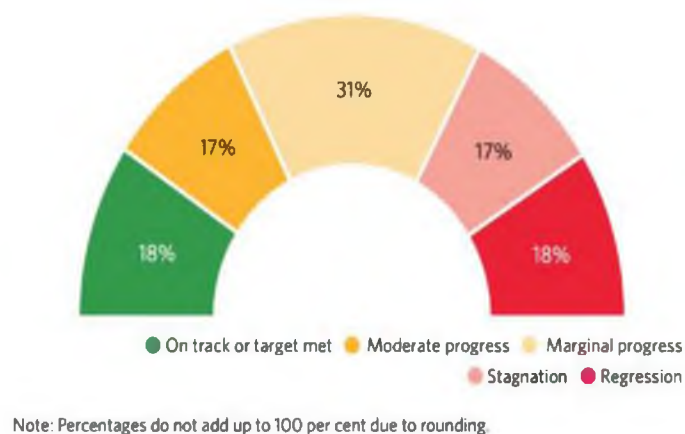

Рис. 1 Динаміка досягнення цілей сталого розвитку за 2015-2025 році в світі
Джерело: [5, с. 6]

Як ще один механізм досягнення зазначених цілей, все більше міжнародних організацій, таких як Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Світовий банк, пропонують впровадження ідей інклюзивної економіки [4, с. 2].

Відсутня однозначність стосовно трактування поняття «інклюзивна економіка». До прикладу, Аспенський інститут визначає, що інклюзивна економіка – це економічна система, яка охоплює всіх людей незалежно від віку, статі, расової чи етнічної приналежності, рівня освіти, особистого походження, наявності інвалідності чи інших особливостей, і поважає їхні індивідуальні ролі як працівників, утриманців, студентів, членів сім'ї, підприємців та власників бізнесу [1]. Інші ж дослідники розкривають поняття інклюзивної економіки через розширення можливостей для нового кола осіб, що призводить до загального процвітання та більших вигод [4, с. 2]. Також термін інклюзивної економіки часто пов'язують з питаннями інклюзивного розвитку та інституцій. Зокрема, в роботі Дарона Аджемоглу та Джеймса Робінсона згадано, що економічний успіх держави залежить від рівня інклюзивності її інституцій, що дає змогу широким масам брати участь в економічній діяльності, маючи свободу вибору, на відміну від «екстрактивних» систем, що вилучають доходи в однієї групи суспільства на користь іншої [6, с. 64]. Також, існує підхід до розгляду інклюзивної економіки як компонента в досягненні основних цілей сталого розвитку в трьох сферах: економіки, соціуму та екології. На рис. 2 бачимо, що інклюзивна економіка сприяє відповідальному споживанню та виробництву, зменшенню нерівності, економічному зростанню, доступу до недорогої та чистої енергії, а також подоланню бідності [3, с. 5].

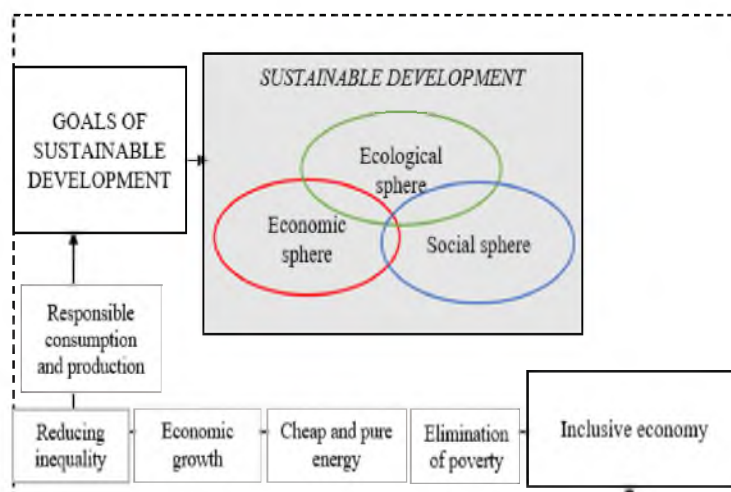

Рис. 2 Вплив інклюзивної економіки на досягнення цілей сталого розвитку
Джерело: [3, с. 5]

Дана теоретична база інтегрує інклюзивну економіку в загальну модель сталого розвитку розвинену ООН, проте не розглядає її як самостійний рушій подолання соціально-економічних викликів та інституційних змін. Якщо розглядати інклюзивну економіку зі структурного підходу, то її основними компонентами є робочі місця, освіта, підприємництво, фінансовий захист, розвиток громад та глобальні зв'язки (рис. 3).

Рис. 3 Ключові компоненти інклюзивної економіки
Створено автором на основі: [1]

Кожен компонент формує базові принципи інклюзивної економіки щодо вирішення існуючих проблем:

- забезпечення рівного доступу до освіти;
- гарантування гідної праці з можливостями для адаптації навичок у мінливому світі;
- фокус на фінансовій безпеці через інклюзивність банківських та інвестиційних послуг, тобто забезпечення рівних прав доступу до них;
- заохочення осіб до підприємницької діяльності з забезпеченням всіх необхідних умов;
- пошук диференційованих підходів розвитку громад, міських та сільських, що включає підтримку програм щодо освіти, житла, охорони здоров'я, реформи кримінального правосуддя, економічного розвитку та інші ініціативи.
- зміна світової парадигми з гри з нульовою сумою на платформу для співпраці та інновацій, де кожен громадянин є повноправним учасником економічних процесів.

Таким чином, теоретична база досліджень щодо інклюзивної економіки дає можливість розглянути поняття з різних підходів: функціонального, структурного та ціннісного, що формує мультидисциплінарний підхід для імплементації інклюзивних рішень в різноманітних сферах життя. Проте, для успішного впровадження важливе формування інклюзивних інституцій, що впливатимуть на формування середовища та нормативно-правового регулювання, створюючи прозорі механізми доступу до ресурсів для всіх верств населення.

Інклюзивна економіка виступає як ще одна модель економічного розвитку та здатна забезпечити ефективне досягнення цілей сталого розвитку. Вона базується на принципах рівного доступу до можливостей, залучення широких верств населення до економічної діяльності, розвитку людського капіталу та формування інклюзивних інституцій. Встановлено, що інклюзивна економіка має 6 компонентів, що формують рівний доступ до можливостей більшості верств населення: освіта, економічна діяльність, фінансова забезпеченість, підприємництво, глобальний зв'язок та розвиток громад.

Список використаних джерел:

1. How Do You Define an Inclusive Economy? / The Aspen Institute. 2026. URL: <https://www.aspeninstitute.org/blog-posts/how-do-you-define-an-inclusive-economy/> (дата звернення: 15.04.2026).
2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development : Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 / United Nations. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Krysovaty A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Ovagin A. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development. *Problemy Ekorozwoju*. 2024. Vol. 19, No. 1. P. 164–172. DOI: <https://doi.org/10.35784/preko.5755>.
4. Заблоцька Р. О., Тітарчук М. І. Глобальні виклики формування інклюзивної економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/21.pdf (дата звернення: 15.04.2026).
5. The Sustainable Development Goals Report 2025 / United Nations Statistics Division. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/> (дата звернення: 15.04.2026).
6. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають: Походження влади, багатства і бідності / пер. з англ. О. Дем'янчука. Київ : Наш Формат, 2016. С. 64–87.

Кривошей А.С.,
здобувачка освіти, ОПП «Економіка», 4 курс,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»